

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 352/2022-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 2. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 3. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a 4. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených obchodnou spoločnosťou ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA JUDr. Peter Kerecman spoločnosť s ručením obmedzeným, Rázusova 1, Košice, IČO 36 588 725, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Peter Kerecman, proti uzneseniu Okresného súdu Košice I č. k. 10 C 50/2004 z 12. mája 2022 takto

rozhodol:

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. mája 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10 C 50/2004 z 12. mája 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov konania.
2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a pripojených príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti:
3. Sťažovatelia viedli ako žalobcovia na okresnom súde proti žalovaným spoločnostiam 1. eurobus a. s. (ďalej aj „žalovaný 1“) a 2. KOOOPERATIVA poisťovňa, a. s., Vienna Insurance Group (ďalej

aj „žalovaná 2“, spolu ďalej aj „žalovaní“) konanie o zaplatenie sumy 1 000 000 Sk pre každého zo sťažovateľov z titulu náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá im vznikla smrťou manželky sťažovateľa 1 a matky sťažovateľov 2 – 4 pri dopravnej nehode autobusu žalovaného 1. Autobus žalovaného 1 bol povinne zmluvne poistený u žalovanej 2.

4. Rozsudkom okresného súdu č. k. 10 C 50/2004 z 12. septembra 2008 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 Co 12/2009 z 3. marca 2010 bolo rozhodnuté, že nárok sťažovateľov proti obom žalovaným je daný.

5. Následnými rozsudkami bolo rozhodnuté, že žalovaní sú povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť každému zo sťažovateľov sumu 23 000 eur a nahradiť im spoločne a nerozdielne 100 % trov konania.

6. Uznesením vyššieho súdneho úradníka č. k. 10 C 50/2004 z 20. decembra 2021 bola sťažovateľom priznaná celková náhrada trov konania vo výške 37 891,43 eur (z toho vo výške 35 361,43 eur za právne služby a vo výške 2 530 eur ako náhradu súdnych poplatkov). Vyšší súdny úradník vychádzal pri vyčíslení základnej sadzby tarifnej odmeny z výšky 23 000 eur.

7. Na základe sťažnosti podanej žalovanými okresný súd napadnutým uznesením rozhodol tak, že uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmenil a sťažovateľom priznal náhradu trov konania v celkovej sume 20 199,94 eur (z toho v sume 17 669,94 eur za právne služby a v sume 2 530 eur ako náhradu súdnych poplatkov). Svoje rozhodnutie oprel okresný súd o § 10 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „advokátska tarifa“), majúc za to, že išlo o vec ochrany osobnosti a je teda potrebné vychádzať z hodnoty sporu 2 000 eur.

8. Okresný súd v napadnutom uznesení uviedol, že „*V danom spore ide o imateriálne hodnoty (najmä súkromie a rodinný život), ktoré vyjadriť v peniazoch nie je možné. Žalobcovia v 1. až 4. rade si uplatňovali podľa zákona o povinnom zmluvnom poistení (ust. § 4 ods. 2 písm. a) náhradu nemateriálnej ujmy, kde je zjavná zhoda s nárokom, aký je aj v spore o ochranu osobnosti (ust. § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Podľa názoru súdu treba v danom prípade pri stanovení základnej sadzby tarifnej odmeny za úkony vykonané odo dňa 1. 6. 2009 aplikovať ust. § 10 ods. 8 vyhlášky.*“.

II.

Argumentácia sťažovateľov

9. Argumentáciu sťažovateľov v ústavnej sťažnosti možno zhrnúť takto:

10. Sťažovatelia zastávajú názor, že rešpektovanie súvislostí náhrady škody a náhrady nemajetkovej ujmy a ich základu spočívajúceho v tom, že ich vznik bol založený rovnakou jedinou skutočnosťou – dopravnou nehodou s následkom smrti, umožňuje zahrnúť pod zákonný pojem „škoda“ nielen v zákone č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o povinnom zmluvnom poistení“), ale aj pokiaľ ide o aplikovanie § 10 ods. 1 advokátskej tarify aj nemajetkovú ujmu obsiahnutú v ustanoveniach Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti.

11. Je preto nevyhnutné extenzívne vykladať pojem škody v právnom poriadku minimálne vo veciach odškodnenia pozostalých za ujmu spôsobenú im smrťou blízkej osoby, ktorá je v prípadoch dopravných nehôd uhrádzaná z povinného zmluvného poistenia, kde je výslovne označená ako „škoda“, rovnako je potrebné extenzívne vykladať pojem škoda pri určovaní odmeny advokáta podľa § 10 ods. 1 advokátskej tarify, a nie podľa § 10 ods. 8 advokátskej tarify, i keď nárok klienta bol proti škodcovi priznaný podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka [a proti poisťovni podľa § 4 ods. 2 písm. a) zákona o povinnom zmluvnom poistení].

12. Výklad okresného súdu, ktorý aplikoval § 10 ods. 8 advokátskej tarify, považujú sťažovatelia za prísne formalistický.

13. Napokon poukazujú sťažovatelia na rozsudok krajského súdu č. k. 11 Co 341/2019 z 2. júna 2021, v ktorom v bode 27 (nie 31, ako uvádzajú sťažovatelia, pozn.) krajský súd uviedol, že sťažovateľom priznal nárok na 100 % náhradu trov celého konania proti neúspešným žalovaným s tým, že pri rozhodovaní o výške trov konania bude súd prvej inštancie vychádzať, pokiaľ ide o hodnotu sporu, z výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením:

14. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie základných práv sťažovateľov podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Sťažovatelia zastávajú názor, že im nebola priznaná náhrada trov konania proti žalovaným v náležitej sume, ale vo výrazne nižšej sume v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia základu nároku potrebného na určenie hodnoty predmetu sporu.

15. Okresný súd považoval nárok uplatnený sťažovateľmi na účely výpočtu náhrady trov konania z titulu právneho zastúpenia v konaní sp. zn. 10 C 50/2004 za nárok na náhradu nemajetkovej ujmy z titulu zásahu do súkromia a rodinného života, ktorý spadá pod ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, a pri určení hodnoty predmetu sporu ako výpočtového základu na výpočet odmeny za jeden úkon právnej služby vychádzal zo sumy 2 000 eur v zmysle § 10 ods. 8 advokátskej tarify, podľa ktorého vo veciach ochrany osobnosti podľa Občianskeho zákonníka, vo veciach ochrany podľa predpisov o masovokomunikačných prostriedkoch, vo veciach ochrany osobných údajov alebo vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva je tarifnou hodnotou suma 1 000 eur, ak sa nežiada náhrada nemajetkovej ujmy, a suma 2 000 eur, ak sa žiada náhrada nemajetkovej ujmy.

16. Ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Pod ústavnosťou v najužšom zmysle treba rozumieť dodržiavanie ústavy všetkými orgánmi verejnej moci, ale aj právnickými osobami a fyzickými osobami. Dodržiavanie ústavy orgánmi verejnej moci však nemožno vzťahovať len na strohé rešpektovanie jej jednotlivých článkov. Generálna interpretačná a realizačná klauzula ustanovuje, že výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musia byť v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy). Výklad každej právnej normy (právneho predpisu) musí byť konformný

s ústavou ako základným zákonom štátu s najvyššou právnou silou. V prípade, že vec pripúšťa rôzny výklad (avšak len v tom prípade), orgán aplikujúci právo je v konkrétnej veci povinný uprednostniť ústavne konformný výklad.

17. Ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Sú to teda všeobecné súdy, ktorým ako „pánom zákonov“ prislúcha chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni.

18. Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti na porušenie práva na súdnu ochranu rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Príslušné ustanovenia ústavy a dohovoru, ktoré sa týkajú spravodlivého procesu, treba interpretovať tak, že kvalita procesu musí zodpovedať právam a povinnostiam, o ktorých sa koná.

19. Ústavný súd konštatuje, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia je logické a zrozumiteľné a rozhodne nie je arbitrárne. Výklad okresného súdu o potrebe aplikácie § 10 ods. 8 advokátskej tarify vychádzajúci z faktu, že v danej veci ide o nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka (ochrana osobnosti), je ústavne konformný. Základom nároku bolo právo na náhradu nemajetkovej ujmy vzniknutej neoprávneným zásahom do osobnostných práv sťažovateľov usmrtením ich blízkej osoby pri dopravnej nehode. To, že sa pri výklade § 4 ods. 2 zákona o povinnom zmluvnom poistení uplatní eurokonformný (napĺňajúci implementačné kritériá) výklad pojmu „škoda“ ako výklad extenzívny, aby bolo možné nárok na náhradu nemajetkovej ujmy vôbec priznať, ešte neznamená, že rovnaká kategorizácia musí byť použitá aj vo vzťahu k náhrade trov právnej pomoci a v tejto aplikačnej rovine oproti výslovnému zneniu ustanovenia advokátskej tarify ako všeobecne záväzného predpisu, ktoré nebolo dotknuté derogačným nálezom ústavného súdu pre nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily.

20. Výklad, podľa ktorého tarifnou hodnotou na výpočet odmeny je hodnota 2 000 eur, keďže ide o nárok majúci základ v zásahu do osobnostných práv, v dôsledku ktorého sa požaduje náhrada nemajetkovej ujmy, má priamu oporu v znení § 10 ods. 8 advokátskej tarify, ktorá explicitne stanovuje výšku tarifnej hodnoty sumou 2 000 eur. Okresný súd nemusel rozsiahlo odôvodňovať, prečo sa od jej jasne formulovaného ustanovenia neodklonil, podrobnejšie odôvodnenie by bolo potrebné práve v opačnom prípade. Navyše nárok bol priznaný proti obom žalovaným ako zaviazaným spoločne a nerozdielne, čím sa hmotnoprávne zjednotilo (homogenizovalo) postavenie poisťovne ako žalovanej 2 s postavením žalovaného 1 (ide o nárok priznaný na rovnakom právnom podklade zásahu do osobnostných práv).

21. Advokátska tarifa v § 10 ods. 8 explicitne určila druhovým vymedzením hmotnoprávneho základu uplatňovaného nároku konania, v ktorých je tarifná hodnota v sume 1 000 eur, resp. v sume 2 000 eur, a to bez ohľadu na uplatnenú, resp. priznanú výšku nároku, ako aj na označenie nároku podkladovým právnym predpisom ako ujmy alebo škody (prípadne inak). Ide o konania vo veciach ochrany osobnosti podľa Občianskeho zákonníka, vo veciach ochrany podľa predpisov o masovokomunikačných prostriedkoch, vo veciach ochrany osobných údajov alebo vo veciach

týkajúcich sa práva duševného vlastníctva. Napríklad v zákone č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je v § 38 upravená možnosť osoby, ktorej vznikla majetková ujma alebo nemajetková ujma v dôsledku porušenia tohto zákona, domáhať sa práva na náhradu škody od prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa.

22. Pokiaľ ide o alternatívu preferovanú sťažovateľmi, zjednocovanie rozhodovania všeobecných súdov, ktoré by v rovine interpretácie podústavného práva taký opozitný názor odobrilo, nie je úlohou ústavného súdu bez toho, aby ústavný súd musel taký názor ako ústavne nekonformný vylúčiť, pokiaľ je ústavne udržateľný aj aktuálne posudzovaný právny názor. K zjednocovaniu rozhodovania zákonom predpokladaným spôsobom môže dôjsť aj vo veciach, ktoré nie sú predmetom dovolacej agendy [§ 17 ods. 3 písm. b), d), § 21 ods. 3 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov].

23. Pokiaľ sťažovatelia poukazujú na právny názor vyslovený krajským súdom v bode 27 rozsudku krajského súdu č. k. 11 Co 341/2019 z 2. júna 2021, žiada sa dodať, že krajskému súdu neprináležalo vyjadrovať sa k spôsobu výpočtu odmeny (výšky odmeny) v súvislosti s náhradou trov konania, keďže v právomoci odvolacieho súdu bolo len rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania a jeho rozsahu (100 % či menej), nie však o konkrétnej výške a spôsobe jej výpočtu.

24. Sumarizujúc už uvedené, podľa názoru ústavného súdu je v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 10 C 50/2004 priznanie náhrady trov konania sťažovateľom v stanovenej výške ústavne udržateľné.

25. Prihliadnutie na všetky okolnosti prípadu nedáva z pohľadu ústavného súdu predmetnej veci ústavnoprávny rozmer, ktorý by odôvodňoval prehodnotenie záverov všeobecného súdu ústavným súdom.

26. Na základe už uvedeného ústavný súd musel ústavnú sťažnosť sťažovateľov, ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), keďže neidentifikoval porušenie sťažovateľmi označených práv.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu:

27. K namietanému porušeniu označených práv je potrebné uviesť, že sťažovatelia namietajú ich porušenie v spojení s alebo v nadväznosti na namietané porušenie svojho práva na spravodlivý proces. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nedošlo k porušeniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je zjavné, že v predmetnej vecnej súvislosti nemohlo dôjsť ani k porušeniu týchto sťažovateľmi označených práv hmotného charakteru.

28. Na základe už uvedeného ústavný súd musel ústavnú sťažnosť sťažovateľov aj v časti namietajúcej porušenie práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým uznesením odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

29. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľov bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o ich ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júna 2022

Ladislav Dudíť
predseda senátu